

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2019

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

v dnešním úvodníku mi dovozte trochu širší zamyšlení nad ochranou přírody, resp. formami, kterými se dá provádět. Na rozdíl od mnoha jiných činností má jednu obrovskou výhodu. Vzhledem k tomu, jak všudypřítomná její potřeba je a jak relativně malé množství lidí se jí věnuje, je jasné, že se dá realizovat téměř všude a mnoha rozmanitými způsoby. V mnoha ohledech

Z obsahu tohoto čísla:

Výlet na Bobík a do okolí Lenory.....	2
První ekologický festival v ČB.....	3
Přelomový objev, nebo součást.....	3
Staronová vodní plocha naproti Slaníku	4
Pozorování dudka chocholatého.....	5
O památném Podlešákově jilmu.....	6
Úvaha mokřadní.....	6
Školáci pomáhají zviditelnit zastávky....	7
Hurá na výlet s Enviroskopem - 24.....	8
Vosilka pestrá.....	8
Večer s dokumentem - 66. díl.....	11
Knihy o divočácích od H. Meynhardta...	11
Srpnová parna Jirky Wagnera.....	12
Zelenina z ekozahrady.....	12
„...Je půlnoc kopřiv a půlnoc kopru...“ ...	13
Výlety.....	14
Fotominifejeton - O tom, že to jde.....	14
Prázdninový dárek.....	15

se dá přirovnat k pověstnému „poli neoranému“. Pokud máte chuť se do něčeho pustit a netrpíte stihomamem, že musíte za každou cenu vykonávat věci neefektivnější a 100 % správně, určitě si brzy to své neorané pole působnosti najdete. Nejen události posledních týdnů nás ale mohou přivést při tomto uvažování k rozcestí o dvou různých směrech, u kterých je mnohdy těžké na-
přít svou energii pouze do jednoho z nich. Velmi zjednodušeně řečeno - mnohdy máme možnost vybrat si, zda bojovat proti poškozování určité složky

přírody (většinou složitými, zdlouhavými a špatně schůdnými cestami), nebo pomocí různých činností vytvořit složku zcela novou. Příkladem může být boj proti kácení stromů vs. výsadba nových nebo např. tvorba náhradních biotopů - třeba pro obojživelníky. Samozřejmě - z mnoha důvodů je vždy nejlepší kombinace oběho, ale s přiznáním, že naše síly jsou omezené, nám často nezbyvá, než si zvolit jednu z cest.

Foto -jj-

(Alespoň do té doby, než společnost dostane rozum a budeme se moct naplno věnovat pouze druhé kategorii.) Ač vůbec nijak nesnižují potřebu předcházet a bojovat proti takovým událostem jako např. [zde](#) a [zde](#), na environmentální žal nebo rozhodovací paralýzu může mít blahodárný vliv právě něco z té druhé strany mince - např. [zde](#). Sledujte naše informační cesty, protože pár takových věcí určitě na podzim chystáme.

Přejeme příjemnou druhou polovinu prázdnin. Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Výlet na Bobík a do okolí Lenory

Náš výlet s panem Ing. Josefem Peckou, který se uskutečnil v neděli 7. 7. 2019, začínal z železniční zastávky Lenora. Sešlo se nás 19, a to ze Strakonice, ale i z několika vzdálenějších obcí (z Vimperska, Blatenska a dokonce i z Plzně).

Jak nám vyprávěl pan Pecka a dočetla jsem se po návratu i na internetu, obec Lenora se nachází v údolí Teplé Vltavy na Šumavě asi 15 km jižně od města Vimperk v nadmořské výšce 765 m. Vznikla v roce 1834 jako osada kolem nové sklářské huti. Lenorskou sklárnu založil Johann Meyr v roce 1834. Postavená sklářská huť byla pojmenována po Eleonoře, manželce majitele panství Jana Adolfa Schwarzenberka, Eleonorenhain, v českém překladu znamená tento výraz "Eleonořin háj". Později byl název počestěn do nynější podoby. Sklárna ukončila výrobu v roce 1995 po neúspěšné privatizaci. Od té doby, z kdysi světově proslavené sklárny zůstávají pouze ruiny.

V údolí je vidět soutok Teplé Vltavy a Řasnice. Odtud pokračuje Velká Niva. Je zde smíšený les. Vyskytují se zde javory, buky, jedle a smrky. Velká niva je národní přírodní rezervace, leží na území CHKO. Vzadu nad bližšími kopci je vidět Plechý, Třístoličník, Trojmezná, Stožec a Hvozd. Cestou jsme viděli mimo jiné tužebník jilmový, třezalku tečkovanou, třezalku skvrnitou, pupavu bezlodyžnou, hrachor lesní, chrastavec, chrpu parukářku a také trávu třeslici, které se říká srdíčka Panny Marie. Z dalších trav jsme si určili smilku tuhou, psíneček psí, třtinu rákosovitou, metličku křivolakou. Z hmyzu jsme viděli například vřetenušku a ruměnici pospolnou.

Foto Jaroslava Kovářová

Na loučce nad Lenorou byla v travním porostu k zastížení saranče zlatozelená, saranče zlatavá a kobylka luční. Z motýlů soumráček čárečkovaný nebo pestré vřetenušky: vřetenuška komonicová a vřetenuška přehlížená. Z pavouků jsme málem zašlápli křížáka mramorovaného. Nad květy se vznášelo hojně pestřenek. Na kraji lesa nám pan Pecka ukázal lapač s feromonovým extraktem, sloužícím k monitoringu lýkožrouta smrkového. Viděli jsme místo, kde byla výbuchem bunkru z doby II. světové války vytvořena velká paseka. Byly polámané stromy a tlaková vlna se šířila do okolí tak, že vysklila mnohým obyvatelům Lenory okna. Tímto způsobem měla být vyzkoušena kvalita českého opevnění, ale i přes použití velké nálože výbušniny bunkr odolal, pouze se překlopil. Dále jsme viděli cestou na kopec Bobík z rostlin prasetník, hrachor luční a pampelišku srstnatou. Zaujalo mě, kolik jsme potkali druhů ostřic: rostla zde třeslicovitá (používaná jako čalounická výplň), lesní, bledavá, zaječí a oddálená. Také jsme viděli křížence pcháče bahenního s různolistým. Objevil jej pan František Zima, botanik, který nám spolu s panem Peckou rostliny ukazoval. Dalšími druhy, které jsme míjeli, byl pstroček dvoulistý na mechu kostrbatci, zvonek okrouhlolistý, černýš luční, plavuň pučivá, silenka dvoudomá, sedmikvítek, jedlá provazovka zvaná (v Krkonoších) Krakonošovy vousy. Dále jsme viděli odkvetlý devětsil. Zřejmě se mu zde dařilo, jeho velké listy zabíraly velkou plochu. Přišli jsme k Zátoňské hoře, kde je také smíšený les. Zde byl viděn čarovník alpský, kyčelnice devítolistá, kakost smrdutý. Dále jsme prošli bukovým lesem. Zde se vytváří na zemi opad zásaditého charakteru, který je nepropustný jako střecha a takřka nic nemůže prorůst nahoru. Naproti tomu smrkový les vytváří povrch kyselý. Proto je důležitý smíšený les, kde je prostředí bohatší a je příznivější pro přítomnost nejrůznějších druhů rostlin i živočichů.

Na odpočívadle, kde se říká U obrázku, jsme si dali přestávku a pak došli na kopec Bobík (též Velký Bobík, německy Schreiner). Je to jihočeská hora v Boubínské hornatině, má výšku 1264 m n. m. Nachází se 6 km severně od města Volary, je nejvyšší horou na jeho území a zároveň je nepřehlédnutelnou dominantou celé volarské kotliny. Na vrcholu Bobíku stávala dřevěná čtyřpatrová triangulační věž. Ta se však nezachovala a v současnosti je vrchol pokrytý lesem, prakticky bez výhledu (s výjimkou malého průhledu mezi stromy k severu). Cestou na vrchol a na vrcholu Bobíku rostl svízeľ nízký a borůvčí. Borůvky ještě nebyly úplně zralé, ale jíst se daly. Ukázali jsme si velký kámen, na kterém byl vytesán „schwarzenberský Turek“ (jemuž klove krkavec oko) a knížecí korunka. Zajímavé bylo, jak jsme vstoupili do mraků, které se vlnily mezi stromy a vytvářely nevšední mlhu. Byl to nádherný zážitek. Cesta dolů na vlak do Volar byla kratší, zato strmější. Jeden z účastníků si na čepici snesl kousek cesty dolů motýla, hranostajníka bukového. Ušli jsme celkem 19 km. Cesta vlakem ubývala a my mohli za oknem sledovat vytoužený déšť, který byl ale bohužel dost krátký.

Jaroslava Kovářová

Delší verze zápisu s podstatně větším počtem zaznamenaných druhů viz [zde](#).

První ekologický festival v Českých Budějovicích

V sobotu 26. 5. se v Českých Budějovicích uskutečnil první ekologický festival pro udržitelnou budoucnost Budějce LIFE fest. V 10 hodin dopoledne se návštěvníkům otevřely prostory centra R51 v Riegrově ulici, kde na ně čekala spousta stánků s jídlem i pitím a mohli zakoupit ekologické vychytávky. Vybírali také z velkého množství tematických přednášek a workshopů.

První ekologický festival Budějce LIFE fest uspořádal budějovický spolek Společný svět, který se zabývá osvětovou činností v problematice ekologie a veganství, návštěvníci proto na festivalu maso hledali marně – byl čistě rostlinný. Rozhodně však nikomu nechybělo, protože na místě byla spousta skvělého jídla, např. hotdogy od firmy Linda McCartney nebo bagely od Kytky k sežrání. Na festivalu se však podílely i lokální podniky – restaurace Slunce si připravila třeba guláš a řízky, Vegetárna Impala zase oslovila indickou kuchyní. K ochutnání zde byly i burgery od nově otevřené veganské restaurace Leonardo Food.

Program ekologického festivalu byl velmi pestrý, v přednáškovém sále se uskutečnilo hned několik přednášek, které pokryly více důležitých témat, čímž byly pro návštěvníky zajímavé a zároveň atraktivní. Jen pro představu můžeme vyzdvihnout přednášku o souvislosti naší stravy a nemoci, přednášku o ekologickém dopadu naší módy či přednášku o ekologické stopě toho, co jíme. Kromě přednášek se mohli návštěvníci zúčastnit také různých workshopů, ať už šlo o výrobu domácího mýdla, rostlinného mléka nebo ušití zno-vupoužitelného recyklovaného pytlíku na zeleninu.

Závěrem večera byla bike show v podání B flies a hudební vystoupení DJs z BassHeadz. Díky šíři témat a množství aktivit si festival užil opravdu každý. **Eva Hemmerová**

Foto Eva Hemmerová

Překopávky

Přelomový objev, nebo součást problému?

Již delší dobu můžete společně s námi sledovat poměrně obsáhlé diskuze nad tématem globální klimatické změny prostřednictvím nejrůznějších článků nebo názorů, které pronikají z odborných pramenů i z médií "středního proudu". Je nadmíru jasné, že se jedná o velmi komplexní jev, u kterého je třeba počítat s velkým množstvím příčin nejrůznějšími způsoby se navzájem ovlivňujícími. Ač se to může na první pohled tak zdát, zdaleka jsme ještě tento složitý smotanec nerozpletli a vlastně by se dalo říci, že ho rozplétáme postupně s tím, jak samotná klimatická změna probíhá, projevuje se v konkrétních ukazatelích a nabírá na síle.

Samozřejmě nemám komplexní znalosti, data ani schopnosti je správně interpretovat, tudíž vše, co v této souvislosti uvádím, je pouze můj subjektivní náhled na věc. Domnívám se však, že tak složitý mechanismus není možné vysvětlit na základě pouze jedné příčiny. Samozřejmě pokud bychom se shodli na multifaktoriálním charakteru klimatické změny, bylo by na místě pokusit se nějakým způsobem odhadnout váhu jednotlivých příčin a začít je na základě této hierarchie a tedy i účinnosti opatření řešit.

O to více mě překvapuje, že z dosavadní většinové diskuze vyplývá poněkud zjednodušující náhled na věc - a to přímá souvislost mezi koncentrací CO₂ v atmosféře a růstem globální teploty. Závislost těchto dvou veličin je s největší pravděpodobností nezpochybnitelná, avšak záležející je, jakým způsobem jsou ostatní proměnné upozadovány. Od části vědecké obce se v menší míře objevují názory o vlivu intenzity slunečního svitu, a to je v podstatě vše. Svou důležitou roli může hrát i určité zpoždění těchto provázaných dějů a třeba i další veličiny, které doposud vůbec nebereme v úvahu.

Mnohé, kteří o příčinách globální klimatické změny přemýšlejí, dost možná napadlo, že vliv může mít i prostý úbytek biomasy na planetě Zemi (destrukce lesů, snižování kvality zemědělských kultur atd.). Pokud totiž odmyslíme samotnou fixaci CO₂, druhým významným efektem vegetace je její samotná klimatizační funkce - tedy snižování okolních teplot transpirací.

Se zajímavou teorií, že za změnou klimatu stojí právě tento mechanismus, pronikají do povědomí dva čeští autoři - Jaroslav Šíma a Vladimír Kavka. Pojednání o jejich ná-

hledu na věc si můžete přečíst v [tomto článku](#). Nevím, zda se jedná pouze o chybnou interpretaci, či nikoli, ale v tomto podání je hypotéza oslabená právě oním tunelovým viděním, které ze hry odstraňuje ostatní důležité faktory a v určitém úhlu pohledu se staví i do jejich opozice. Nevnímám totiž vliv vegetace jako něco, co by muselo být v rozporu s vlivem CO₂. Naopak - oba dva faktory se mohou navzájem výrazně podporovat, sčítat, možná i násobit. Navíc změnou prvního z nich dochází automaticky i ke změně toho druhého. Celá teorie tedy nemusí být vnímána jako něco nového, přelomového, ale spíše jako důležitá faktická spojnice, významný faktor v celém mixu souvislostí a měla by být dále důkladně zkoumána. A to z několika hlavních důvodů. Pokud bychom dospěli k názoru, že vliv vegetace je jedním z nejpodstatnějších, byla by to vlastně dobrá zpráva. Řešení koncentrace CO₂ v atmosféře je totiž běh na dlouhou trať, jedná se o mechanismus s dlouhým dojezdem a navíc všechny pokusy o nápravu zatím troskotají na společensko-politické neochotě. Zato zvýšení podílu celosvětové vegetace je možné dosáhnout v relativně krátkém časovém horizontu, s okamžitým účinkem. Projekty masivního zalesňování již (na papíře) existují - viz např. [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#). Jako bonus by takový zásah pomohl řešit i některé další palčivé environmentální problémy (biodiverzita, sucho...).

Foto -jj-

Prozatím byla role vegetace či fyto-masy zohledňována pouze ve spojitosti s mikroklimatem našeho životního prostředí (města atd.), případně je diskutován vliv na malý vodní cyklus. Přijetí (nebo lépe řečeno potvrzení) hypotézy o přímém vlivu na změny globální teploty by mohlo znamenat průlom zejména v našich nadějích na řešení situace. Co k takovému potvrzení chybí? Na úrovni vědecké obce asi přímé důkazy řečí čísel. Pídlil jsem se u autorů teorie po tom, zda existují studie zkoumající korelaci mezi globálním množstvím fyto-masy a globální teplotou. A to jak v dlouhodobém (historickém) měřítku, tak i v tom krátkodobějším (řekněme v horizontu od doby intenzivnějšího využívání krajiny člověkem). Tato čísla by mohla přinést dílčí odpovědi, které hledáme. Bohužel výstupy jsou v této oblasti zatím kusé a bude trvat ještě nějaký čas, než se ke konkrétním závěrům dostaneme, případně taková zkoumání proběhnou. Do té doby se budeme muset touto podivuhodnou skládkou zabývat sami. Alespoň pro mě osobně se však jeví vliv množství vegetace jako jeden ze zásadních faktorů (nikoli jediným faktorem) na současný růst globální teploty.

Představení těchto souvislostí jmenovanými autory bude pravděpodobně náplní první besedy z nové sezóny cyklu Zelené otázky (v měsíci říjnu). -jj-

Staronová vodní plocha naproti Slaníku II.

V červnovém čísle časopisu Kompost (viz [zde](#)) jsem popsal vytvoření revitalizovaného říčního chobotu u obce Slaník na pravém břehu Otavy. Uběhlo jaro, rok se vnořil do své poloviny a bylo by dobré popsat změny, které se na tomto místě udály. Takřka spoře porostlá část břehu s několika rostlinami letošního jara se rozhojnila bylinami. Přibylo i živočichů.

První, co nás při červencové návštěvě upoutalo, byl opětovný hlas vyplašeného kulíka říčního. Bližší pohled do nízkého porostu rostlin odhalil šikovně skrytého konipase horského. Jiříčky stále sbírají měkké okraje břehu na stavbu hnízd. Vodní společenství bylo zastoupeno silným rozvojem žabího vlasu, řasy, která místy pokrývá bahnitě dno a vystupuje na hladinu jako nevábná zelená pokrývka. Ubylo drobných korýšů. Na druhou stranu přibyly malé drobné vodule zastupující pavoukovce. Sem tam jsem našel pár drobných perlooček. U vtoku do ramene se před malou hrázkou z kamene objevil rybí potěr. Samotné vyústění přírodní roury do říčního chobotu je silně zarostlé vysokými bylinami všech možných druhů. Podobná situace je i u výtoku, který byl v době naší návštěvy až na několik průsaků vody suchý.

Srovnávací foto zmiňovaného říčního chobotu, foto -vh-

neurčená křídlatka. Místy roste žlutavá kejklířka skvrnitá, mydlice lékařská, plicník lékařský, heřmánkovec nevonný, vlčí mák nebo pilát lékařský. Rostliny místy přesahují výšku jednoho metru a chůze mezi nimi není jednoduchá. Ve jmenované zmešti bylin se objevují zástupci motýlů. Např. okáč poháňkový, okáč luční, soumračník žlutoskvrnný nebo babočka admirál.

Z vážek zalahodí oku modrá motýlice lesklá nebo šidélko brvonohé. Obojí v samčím i samičím vybarvení. Větší zástupci vážek jsou zastoupeny vážkou jarní nebo vážkou hnědoskvrnnou.

Pokud je možno srovnat zdejší vodní plochu se stojatou vodou nezarostlých tůň PP Tůně u Hajské, o kterých by se také dalo psát, chovají se nezarostlé, s řekou nespojené tůně v této přírodní památce mírně jinak. V dosud nezarostlých tůních se netvoří tolik jemného detritu, objevují se vodní rostliny a na ně se naváže hmyzí společenstvo. Přítomni jsou první obojživelníci. U říčního chobotu je možné předpokládat, že i průhledná voda Otavy dokáže přinést přírodní rourou do tohoto ramene drobné částice, které vytvoří jemný sediment na dně a živinami přispějí k rozhojnění vodní řasy. Nepodařilo se mně zatím zaznamenat vodní rostlinstvo vyjma pobřežních výskytů žabníku jitrocelového.

Křídlatka a v pozadí ještě i netýkavka žláznatá, foto -vh-

Zcela určitě, pokud nebude proveden zásah člověkem, bude zajímavé sledovat výskyt ryb, jejichž drobný potěr se hojně vyskytuje u zmiňovaného vtoku. Je jen otázka času, kdy se voda v chobotu při větší vodě zvedne a malé rybky hrázku překonají. Stejně tak bude zajímavé sledovat, jak rostliny osídí bezprostřední břehy chobotu. Kdy k tomu dojde a jak se bude tvořit pobřežní litorál. Třeba za pár měsíců uvidíme. Ostatně, pokud se čtenář podívá do červnového čísla Kompostu na přiložené fotografie, může si udělat představu o vývoji této lokality sám. Nebo se na místo samé dojít podívat.

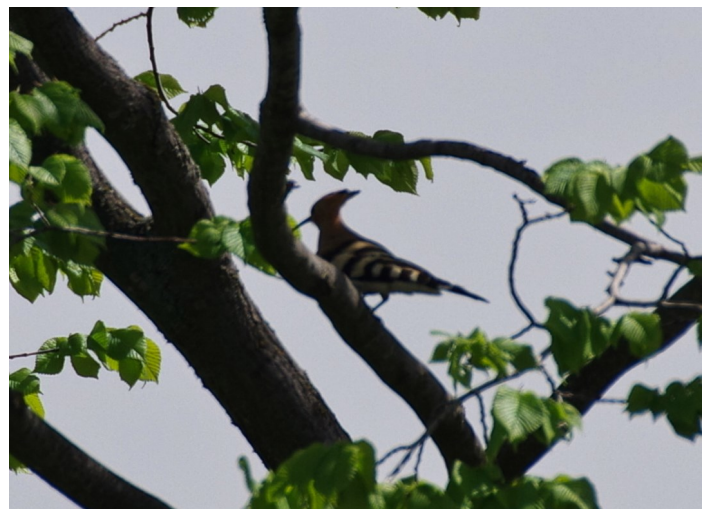
Šidélko brvonohé, foto -vh-

-vh-

Pozorování dudka chocholatého na Strakonicku

Na Den vítězství 8. 5. jsem se vydal na kole ke kostelu sv. Anny přes Novosedly a Milčice. Když jsem dorazil na oblíbenou louku, která se rozkládá mezi rozcestím na Milčice a hřbitovem sv. Anny, spatřil jsem pod stromy ptáka. Nejprve jsem si z dálky myslel, že je to strakapoud. Ale sotva co se vznesl, jsem si uvědomil, že mám tu čest s dudkem chocholatým. Naštěstí slétl na strom a já měl možnost ho na krátký okamžik vyfotit. Sice neostře, ale přece. Dudek chocholatý (*Upupa epops*) je tažný pták velikosti hrdličky (délka těla 25–29 cm, rozpětí křídel 44–48 cm, hmotnost 60–70 g), rezavě kávové barvy, křídla a ocas jsou příčně černobíle pruhované, výrazná je typicky vztyčená chocholka na hlavě a dlouhý tenký, mírně zahnutý zobák (5–6 cm). Vyhledává otevřenou travnatou krajinu s lesy a křovinami. Hnízdí většinou v dutinách stromů. Mívá jednu snůšku po 5–7 bílých/nažloutlých vejcích. Samice sedí na vejcích 16 dní, od 10. dne krmí oba rodiče a hnízdo opouští po 26. dnech. V potravě, kterou hledá převážně na zemi, převažuje hmyz a jeho larvy. V ČR hnízdil v 19. stol. zcela běžně, v současnosti jen ojediněle a nepravidelně, zejména na jižní Moravě. O výskytu na Strakonicku jsem našel pouze zmínku v seznamu, kde Ing. Hrdlička uvádí, že vymizel. Myslím, že toto krátké pozorování bylo, alespoň symbolicky na Den vítězství, takovým malým vítězstvím přírody nad člověkem a snad i příslibem lepších zítřků.

Foto Florián Pešek

Ing. Florián Pešek

Použitá literatura:

HUDEC, K. a kol.: Fauna ČR. Ptáci 2, Academia, Praha, 2005.

HUDEC, K., BOUCHNER, M., HANZÁK, J.: Světem zvířat díl II. část 2 – Ptáci, Albatros, Praha, 1974.

O památném Podlešákově jilmu v Boubské

Statný strom rostoucí na mezi za malou pošumavskou osadou Boubská, u něj cedule a lavička lákající k posezení a pokochání se výhledy na šumavské kopce. To je Podlešákův jilm v Boubské, chloubou místních obyvatel a ZO ČSOP Šumava.

„Podlešák“, jak stromu místní říkají, je okolo sta let starý jilm horský (*Ulmus glabra*), který za Boubskou rostl v zápoji s ostatními dřevinami bez velkého povšimnutí ostatních. Jen pár lidí o něm vědělo, že tam jakýsi velký strom stojí.

Po vzniku ZO ČSOP Šumava v roce 2008 na tento strom upozornil její tehdejší předseda Jiří Šejna s tím, že by bylo vhodné zjistit dostupná data, zda by si strom nezasloužil lepší a odpovídající ochranu.

Po prostudování Ústředního seznamu ochrany přírody a po jednání s pracovníky AOPK ČR a Městského úřadu ve Vimperku vyšlo najevo, že se jedná o druhý největší jilm horský v okrese Prachatice a jeden z největších jilmů v Jihočeském kraji.

Nastalo jednání s majitelem, které nakonec dopadlo ve prospěch ochrany přírody, majitel dokonce souhlasil i s pronájmem pozemku s tímto stromem organizaci, pokud se o něj bude patřičně starat. A tak, dne 8. prosince 2008 byl jilm vyhlášen za památný strom a byl pojmenován po člověku, jenž ho údajně zasadil, což už dříve prozradil majitel stromu.

U nového památného stromu Vimperska tak začala tehdy hromada práce. Bylo potřeba uklidit nepořádek a odpadky, které se za uplynulá desetiletí nahromadily na mezi, což byl smutný výsledek hospodaření tamního zemědělského družstva. Následovalo vyřízení povolení na pokácení dvou konkurenčních javorů klenů, které vrůstaly jilmu do koruny, a pak jejich pokácení. Jednalo se o mladé stromy, které jilmu odebíraly světlo, živiny, vrůstaly mu do koruny a tak hrozilo, že „Podlešák“ bude mít asymetrickou korunu.

Taky bylo nutné jilm arboristicky ošetřit, na což se podařilo sehnat prostředky z Programu péče o krajinu MŽP. V srpnu 2009 tak byly ze stromu odstraněny suché, poškozené a nevhodně se vyvíjející větve, strom byl prohlédnut a byla zajištěna průjezdná výška pro zemědělskou techniku, která jezdí po cestě vedoucí pod ním.

A ještě jeden prvek u dominanty za Boubskou chyběl. Infotabule a lavička pro výhledy do okolní krajiny – na téměř tisícimetrový kopec Mářský vrch a za ním vrch Věnec. A tak ZO ČSOP Šumava

Foto Jakub Hromas

využila možnosti podat žádost o grant do programu ČSOP „Blíž přírodě“, a to na pořízení lavičky a infotabule.

Žádost o podporu vyšla a u památného stromu se objevila dřevěná tabule s textem o Podlešákově jilmu v Boubské, o dalších jilmech v naší krajině a informace o tom, proč má význam naše jilmy chránit. Tabuli doplnila masivní akátová lavička umístěná pod korunu stromu.

Tyto dřevěné prvky byly veřejnosti představeny jako vůbec první lokalita v jižních Čechách podpořená v rámci kampaně „Blíž přírodě“. Vimpersko tak začalo mít další krásný turistický cíl.

V současné době k Podlešákovu jilmu v Boubské nachází cestu stále více lidí, především turistů a návštěvníků Šumavy a její přírody. Dokazuje to nejen potkávání lidí s batůžkem u samotného stromu, ale i ohlasy místních obyvatel.

Doufáme, že jilmu všechny tyto nemalé snahy prospěly a do krajiny bude hledět z meze za Boubskou minimálně dalších sto let. V letošním roce 2019 se po deseti letech dočká dalšího arboristického ošetření. **Jakub Hromas, ZO ČSOP Šumava**

Úvaha mokřadní

Pozorní čtenáři Kompostu si možná všimli, že občas zmíním rybníček Žebrák u Horažďovic. Má to svou logiku: někdy se o přírodě dovíme víc nikoli cestováním napříč krajem, ale když se opakovaně vracíme na totéž místo. Rybníček Žebrák je pro mě takovou laboratoří, místem, kde lze pozorovat, jak to momentálně s vysycháním krajiny vypadá. Tenhle rybníček totiž nemá stálý přítok, je odkázán jen na dešťovou vodu, která do něj steče z okolních svažitých polí.

V posledních letech tento rybníček zcela vyschl, dílem snížených srážek, veder a dílem v důsledku porušené hráze. Ale ta byla opravena. Na konci minulého roku byl tedy

rybníček vyschlý, jeho dno už bylo zarostlé několikaletou vegetací. Ale během poslední zimy se konečně vzpamatoval – a skoro se naplnil, zejména po tání únorového sněhu. Díky vzrostlé vegetaci na dně byl na jaře podoben stále více spíše mokřadu, volná hladina postupně zarůstala – ale zásobu vody držel. Během jara i navzdory menším srážkám vody moc neubývalo, až začátkem června přišel zlom: vlivem veder začala voda poměrně rychle klesat. A začátkem července zbyla v hustém porostu už jen „louže“ u hráze.

A jaký závěr z toho letošního pozorování učinit? Není pochyb o tom, že rybníček, v tomto případě spíš už jen mokřad, celé jaro dělal, co mohl. Vodu z polí zdárně zadržel – ale bohužel trvale neudržel. Opařila se. Troufám si tedy zobecnit svoji úvahu na různé malé mokřady, o nichž se v poslední době s nadějami tak často mluví. Každý mokřad, každý malý rybníček je v krajině žádoucí už jako biotop. Soudím ale, že vodo hospodářské naděje do nich vkládané musí být přiměřené. Budou rezervoáry vody jen potud, pokud budou pravidelně doplňovány srážkami. Ale zvýšené teploty, zásadní úbytek srážek, tedy dlouhodobé sucho, by zejména ty menší mokřady, myslím, nepřezily. Resp. po dobu dlouhodobého sucha by svou roli rezervoáru vody neplnily. Ta voda do nich by prostě nebyla. A navíc by brzy zarostly jinou vegetací. (Porovnejte tři přiložené fotky). Alespoň pozorování rybníčka Žebrák mě k těmto obavám vede. Ale připouštím, že pozorování jednoho místa nemusí být dostatečné k zobecnění. Máte vy ze svého okolí jiné poznatky? Tak mi dejte vědět.

P. S. Dopsal jsem článek a v televizi slyším, že v Krkonoších vysychají rašeliniště. **Jiří Wagner**

Rybník Žebrák - září 2014, březen 2019, červenec 2019 - foto Jiří Wagner

Školáci pomáhají zviditelnit zastávky a chrání tak ptactvo

Město Písek se prostřednictvím odboru životního prostředí připojilo k projektu „Bezpečné zastávky“, který celorepublikově odstartovala Česká společnost ornitologická. „Úhyn drobného zpěvného ptactva způsobený nárazy do prosklených ploch autobusových zastávek nás vedl k tomu, že jsme zmapovali takováto potencionálně nebezpečná místa u nás ve městě a po dohodě s městským architektem jsme se rozhodli pro jejich zabezpečení polepy. Jde samozřejmě o zastávky v majetku města

Foto Irena Malotová

Písku,“ vysvětluje David Schwedt z odboru životního prostředí. Samotná realizace polepů byla svěřena dětem ze základních škol. První takto zabezpečené zastávky jsou v lokalitě U Výstaviště a ve Smrkovické ulici vedle tepelárny. Polepy na obě zastávky zajistili žáci Základní školy Cesta v Písku, kteří si po dohodě navrhli sami i jejich grafiku. Pomohli tak změnit pro drobné ptáky neviditelnou skleněnou plochu, která je ohrožovala, na zcela bezpečnou. Zastávka s barevnými polepy navíc působí veselým a příjemným dojmem.

„Opatření budou pokračovat v průběhu září a října, a to ve spolupráci s dalšími píseckými školami,“ dodává David Schwedt.

Velké prosklené plochy jsou pro ptactvo nejnebezpečnější například v blízkosti zeleně, zejména hustých keřů a stromů, tedy v místech, která ptáci vyhledávají. Právě zde pak dochází k mnoha případům úhynu po nárazu do skla. „Pro zabezpečení však zdaleka nestačí jedna vylepená silueta dravce, jak se dosud často mylně interpretuje. Je nutné prosklenou plochu zviditelnit jako celek. Postupně chceme polepy aplikovat i na dalších k tomu vhodných místech tak, aby se riziko úhynu ptactva nárazem do skla snížilo ve městě na minimum,“ říká David Schwedt.

Irena Malotová, tisková mluvčí města Písek

Hurá na výlet s Enviroskopem – 24.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší tipy na prázdninové výlety za přírodním koupáním, neboť minimálně začátkem srpna si denní teploty budou o cesty k vodě opět nejspíše říkat. Letem jihočeským světem začneme v Novohradských horách, kde se můžete svažit třeba v Pohořském rybníce s načervenalou železitou vodou.

Jindřišská pískovna, foto Lucie Černická

Naopak klidné místo, kde najdete spousty malých písčitých plážíček a zákoutí skrytých mezi stromy a keři. Jak pláže, tak i dno je písčité, což jistě potěší všechny děti, které zde najdou nekonečné množství materiálu ke stavbě hradů a vodních příkopů a děláni báboviček. Určitá část pobřeží je zde vyhrazena pro nudisty a pískovna představuje oblíbenou destinaci také pro rybáře.

K pískovně lze dojít pěšky asi 200 metrů od vlakové zastávky Jindřiš, kde se dá i zaparkovat auto. Pro dopravu na místo můžete využít úzkorozchodnou železnici vedoucí z Jindřichova Hradce směrem na Novou Bystřici.

Pískovna u Stráže

Tato malá až maličká pískovna s čistou osvěžující vodou leží jen 2 kilometry od centra Stráže nad Nežárkou. Ani tady nenajdete přeplněné pláže, ale pokojné místo obklopené lesy a Novou řekou, která protéká kousek odsud. Současně můžete navštívit Stráž nad Nežárkou a místní zámek s expozicí věnovanou mimo jiné operní pěvkyni Emě Destinové, která na záměčku svého času žila.

Při cestě k pískovně je možné zaparkovat na parkovišti u silnice vedoucí z Třeboně do Stráže nad Nežárkou a poté dojít asi 200 metrů k pískovně. Nejbližší autobusová zastávka se nachází ve Stráži nad Nežárkou.

Další informace a fotografie naleznete na www.enviroskop.cz. **Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.**

Pískovna U Stráže, foto Lucie Černická

Vosilka pestrá

Už v loňském roce jsem na písčitém bývalém poli u Chanovic pozorovala vosilku pestrou (*Harpactus elegans*), ale až letos 21. června se mi ji podařilo vyfotit. Je totiž dost malá (7–9 mm) a velice pohyblivá. Je to zástupce blanokřídlých z čeledi kutíkovitých (*Crabronidae*). Z našich vosilek (*Harpactus*) je tento druh, jak i druhové jméno napovídá, nejpestřeji zbarven. Létá v červnu a červenci. Vystačí si i s malou písčitou plochou, v které si vyhrabává mnohokomorová, poměrně mělká hnízda (6–9 cm dlouhá). Loví drobné křísy. S kořistí jsem vosilku pestrou zatím neviděla, ale pozorovala jsem ji při vyhrabávání hnízda. Lokalita u Chanovic se jmenuje Na Výsluní a je určena pro výstavbu rodinných domů. Doufejme, že zde alespoň kousek písčité plochy pro vosilky a další živočichy zůstane zachován. Podle literatury se tento druh vyskytuje v ČR jen v nižších polohách, kde bývá hojný. **Eva Legátová**

Foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVOŘÁK L., BEZDĚČKA P., TYRNER P.: Blanokřídílí České republiky I., Academia Praha, 2010.

Večer s dokumentem – 66. díl – Temná stránka lodní dopravy

Námořní doprava je ve smyslu pozornosti, která je jí věnována, prozatím Popelkou mezi ostatními odvětvími dopravního sektoru. A to poměrně dost neoprávněně. Globálně totiž přepraví 90 % celkového objemu běžných nákladů. Je zřejmé, že jde o materiály a zboží charakteristické pro dnešní globalizovaný svět. Je možné uvažovat, že drtivá většina mimoevropských produktů k nám doputovala v kontejnerech obřích zaoceánských lodí. Občas problýskne zpráva označující lodní dopravu za nejvíce znečišťující dopravní sektor. To však není tak docela pravdivá informace, alespoň ne v mnoha ohledech (více viz např. [zde](#)) - ani v celkových emisích a už vůbec ne v těch přepočítaných na hmotnost nákladu. Problematické jsou zejména emise síry a sazí vznikajících při spalování některých doplňkových a odpadních produktů těžké ropy nejčastěji využívaných jako palivo. Problémem tak není lodní doprava jako taková, ale spíše úroveň globálního obchodu, která ji pohání a kterou je ona poháněna. V pravém slova smyslu je tedy hybatelem a krevním oběhem dnešní konzumní společnosti.

Na další zajímavé nejen ekologické, ale i ekonomicko-sociologické souvislosti upozorňuje dokument Temná stránka lodní dopravy z roku 2016. Krom jiného se zabývá důvody, proč může být většina transkontinentálního zboží i při započtení dopravy ještě pořád o tolik levnější než podobný produkt vyrobený v tuzemsku. Odpovědí je krom využívání levné pracovní síly právě megalomanský způsob lodní dopravy s minimalizovanými jednotkovými náklady. Další zajímavou souvislostí je plutí lodí největších námořních korporací pod vlajkami některých exotických (i vnitrozemských) států. Tento legální podvod umožňuje dále snižovat náklady na pracovní síly a vyhýbat se daním. Z celkového přepravovaného nákladu prochází celní kontrolou pouhá 2 % veškerých kontejnerů, zbytek není pod dohledem.

Foto CCO

Dokument se také zaměřuje na méně viditelné environmentální dopady námořní dopravy. Kromě ropných havárií vzniká velký objem znečištění vod tzv. transparentními proudy při běžném čištění motorů nebo ostatních lodních prostor. Podobným způsobem je voda čerpána do lodí při nižším stavu paliva z důvodu zachování stability. Tato voda je pak transportována na velké vzdálenosti a stává se hlavní trajektorií pro šíření některých invazních druhů živočichů. Z části velkou neznámou je dosud málo prozkoumané hlukové znečištění obřimi lodními šrouby negativně ovlivňující schopnost komunikace mezi kytovci.

Poněkud absurdní je poznání, že příspěvek lodní dopravy ke globální změně klimatu může do výsledku zkrátit přepravní vzdálenosti otevřením roztátých cest skrze Severní ledový oceán a zejména to, že přes veškerá negativa je stále ještě nejefektivnějším způsobem přepravy materiálu, který známe. Otázkou tedy zůstává, kolik zboží ještě potřebujeme převézt přes celou zeměkouli, abychom byli konečně spokojení?

Dokument můžete zhlédnout [zde](#) (po vypnutí několika vyskakovacích reklamních oken).

-jj-

Pozvánky - srpen 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy přírodní zahrady

úterý 13. 8., 16-19 hod., Katovice (konec Říční ul., nad jezem u žel. přejezdu)

Vyslechnete si teoretické rady k fungování přírodní zahrady v průběhu roku a vše si vyzkoušíte v praxi. Kurzem vás provede František Langmajer.

Srpnové téma: zelené hnojení, ochrana půdy proti erozi a ztrátě vláhy, řez peckovin

Cena: 50 Kč + vaše práce

Přihlášky a více informací na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Strakonické příběhy LXVIII.

ÚT 6. 8.: Karel Skalický. **Vítězství nad úkladnými líčidly. Nitky životů nejstarších strakonických spolků 19. věku.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Zastavení v čase

ST 7. 8.: Krátké setkání, ztišení, verše Jan Werich, poetická próza Jiří Voskovec. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Výlet - vrch Chlustov a okolí

SO 10. 8.: Sraz v 6:55 před nádražím ČD. V 7:10 odjezd vlakem do Horní Vltavice. Tam nás bude v 8:50 čekat profesionální průvodce Ing. Josef Pecka (poplatek 100 Kč – až na místě). Půjdeme cca 15 km přes Havránku, vrch Chlustov, přírodní rezervaci Hlaniště a Žlíbský vrch zpět do Horní Vltavice. Odtud jede několikero spojů, např. v 17:16. Dostaneme se i mimo značené cesty. Trasu lze případně přizpůsobit. Více na www.csop-strakonice.net.

Výstavy

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj. Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz).** -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Výstava enkaustiky

Od 3. 7. do 31. 12. – Enkaustika aneb Krácení dlouhé chvíle pana Josefa Novotného. Obrázky tvořené žehličkou a voskem. Přístupné v době konání společenských akcí. **ŠK, společenský sál.**

Knihovna budoucnosti

7. 8. – 2. 9. - Výstava výtvarných prací dětských čtenářů Šmidingerovy knihovny na téma „Knihovna budoucnosti aneb Jak bude vypadat knihovna za 175 let“. **Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.**

Drobné smetí

PET lahve se nejspíš zálohovat nebudou

Ministerstvo životního prostředí stoplo záměr zavést v ČR systém na zálohování PET lahví. Ohrozilo by to podle něj současný způsob třídění plastů. Více se dočtete [zde](#).

Rakousko bude možná první zemí s úplným zákazem glyfosátu

Rakouští poslanci se na začátku července vyslovili pro úplný zákaz herbicidů s účinnou látkou glyfosát. Pokud přijatý zákaz podpoří i horní komora a podepíše jej prezident, stane se Rakousko první zemí v EU, kde se herbicidy s touto složkou přestanou plošně používat. Více viz [zde](#).

Speciální péče o stromy v Brně

Experimentálním způsobem se rozhodli v Brně pečovat o několik desítek stromů. Kombinace provzdušnění půdy, injektáže hydrogelu a sledování vlhkosti sondami má nejen pomoci konkrétním dřevinám, ale zjistit i důležitá data. Některým stromům mohou ulevit i sami obyvatelé města zálivkou, a to nejlépe použitou vodou - do označených zásákových ploch. Více informací se dozvíte [zde](#). -jj-

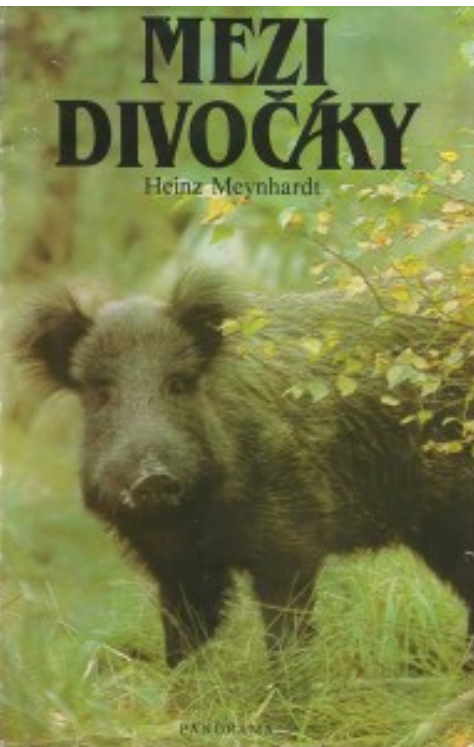

Knihy o divočácích od H. Meynhardta

Blízký vztah se zvířaty a možnost zúčastnit se jejich rodinného života, to je moc hezký a oblíbený námět jak filmů, tak knih - zvláště když jde o nějaké atraktivní druhy. A co třeba divoká prasata - dají se mezi ně také počítat? Je o nich známo, že jsou inteligentní a vynalézavá, přizpůsobivá, že je jich v naší krajině plno a vlastně až moc... ale zvolit si je jako hlavní předmět svého zájmu, to působí nezvykle...

Ze svého mládí si pamatuji na knížky **německého autora Heinze Meynhardta "Mezi divočáky" (1983) a "O životě divokých prasat" (1988)**, obě jsem četla a pokládám je za mimořádně zajímavé. Novější z nich byla určena dětem a doufám, že byla (aspoň) ve své době oblíbená. Přispělo by to k zájmu o způsob života divokých obyvatel naší krajiny. Mají mezi sebou ve svém společenství hezké vztahy, což může být inspirací i pro nás. A dokážou se spřátelit i s člověkem, když vidí, že jim nechce ubližovat. Fotografie z knížky jsou úsměvné: odrostlé sele rozvalené na zemi se nechává od svého lidského obdivovatele ochotně drbat... bachyně kojí svá pruhovaná mláďata a není mezi nimi málem ani vidět, má je i na hřbetě... zvědavé prasátko očíhává nastavený mikrofon a určitě do něj něco i říká...

Stát se členem prasečí tlupy, to byl pro pana Meynhardta velký závazek. Bylo to velmi náročné i pro jeho rodinu. Vzhledem k přínosu pro vědu mu ta práce ale stála za to a i ho velmi těšila. A aby bylo vše v pořádku i "papírově", byl výzkum konán

pod záštitou Výzkumného institutu lesního hospodářství a zdůvodněn zájmy všeho východoněmeckého obyvatelstva, dělícího se s divočáky o úrodu brambor a jiných plodin. Každé zvíře, které jevílo známky nemoci, bylo okamžitě vyšetřeno veterinářem, a tak bylo zamezeno nebezpečí nákazy. Pan Meynhardt získal důvěru zvířat pravidelným přinášením krmiva, a když jej prasata přijala mezi sebe, zjišťoval mimo jiné i cenné informace o tom, jaké odrůdy brambor apod. zvířatům příliš nechutnají a zůstávají v krajině stranou jejich zájmu... nebo o tom, jak se prasata mezi sebou dorozumívají a jak by bylo možno využít nahrávky jejich signálů (ke zvýšení bezpečnosti ohledně polí, silnic, atd.)... o zvířecích pocitech a potřebách... To posledně jmenované nemohlo být dost dobře využito, protože v masném průmyslu se na takové "detaily" nehledí, zato ale to samotného autora i jeho čtenáře vedlo k úvahám o našem vztahu k ostatním tvorům žijícím s námi na planetě Zemi - a to jak v době vzniku Meynhardtových knih, tak i dnes. Věřím, že za současným spotřebitelským chováním mnoha z jeho krajanů (a nejen jich) stojí právě knihy o Bělce, Pirátovi, Zrzce, Emilovi a jejich příbuzných.

Uvnitř rodiny divočáků je postavení jednotlivých zvířat přísně rozděleno. V čele stojí vždy nejstarší bachyně. Je-li jich v tlupě více ve stejném stáří, o prvenství se bojuje. Mladí kanci zůstávají s ostatními jen rok a půl, pak jsou vytlačeni jak z tlupy, tak z celého teritoria. Žijí pak jako samotáři a vracejí se jen v době páření (chruťí) v listopadu nebo v prosinci. V době seznamování s vybranou tlupou začal být pan Meynhardt brzy pokládán za vůdce, a to skoro pro všechny její členy, protože selata jej znala jako staršího druha. Jen stará bachyně vyžadovala odstup aspoň tří nebo čtyř metrů a bylo jasné, že vše se rozhodne časem při měření sil. Proběhlo to takto: *"... Boj se musel odehrát jenom na přehledném místě. Brzy jsem je našel. Auto s otevřenými dveřmi jsem postavil tak, abych k němu mohl v případě nebezpečí doběhnout. Vždyť moje metoda také nemusela na bachyni zapůsobit. Pak jsem ji vyprovokoval. S tlukoucím srdcem jsem se k ní přibližoval. Když jsem byl vzdálen asi čtyři metry, vyrazila proti mně. Zvedl jsem ruce, začal na ni řvát a sám jsem přešel do protiútku tím, že jsem proti ní rázně vyběhl. To nečekala. Zcela překvapena mou velikostí a odvahou se v běhu zastavila, málem se překotila, pak se otočila a utekla. Musela se strašně leknout! V několika vteřinách všechno skončilo. Získal jsem své první vítězství v boji o postavení v tlupě... Denně jsem táhl se svou tlupou divočáků lovištěm. Mohl jsem zaznamenávat stále nové a dosud neznámé způsoby chování tohoto druhu divoké zvěře..."*

Proběhla doba chruťí a v předjaří přišel čas porodu mláďat. Pan Meynhardt se spolu s loňskými selaty držel stranou. V případě porodu totiž žádná hierarchie neplatí a každá bachyně si sama určuje, koho a kdy k mladým pustí. Po několika dnech se matky spolu pomocí speciálních zvuků domluvily a spojily se jak ony, tak (po počáteční divoké potyčce) i jejich selata - což bylo výhodné, protože se bachyně mohly střídat v hlídání, v rozhrnování nebo naopak kupení trávy v tzv. zálehu podle počasí, atd. Způsob péče se podle potřeb rodiny průběžně měnil a zvířata prožívala intenzivní zážitky, jaké se rozhodně nedají srovnat s životem ve velkochovu:

Po čtrnácti dnech od narození se už začala selátka přikrmovat pevnou stravou, získá-

vanou rytím v zemi. Pan Meynhardt obnovil své vůdčí postavení a vše pomocí zápisků i natáčení pečlivě zaznamenával - rozdělení tlupy, střety s auty (kdy přišla některá zvířata o život a nebezpečné to bylo i pro řidiče), další porody, při nichž mohl být i přítomen, protože tyto matky jej znaly od mala... Při výzkumu potravních návyků vyšlo najevo, že divoáci opakovaně poznají po čichu tentýž svůj oblíbený druh brambor, zatímco ostatních dvacet nechávají na pokoji. Z míst, kde byla jejich přítomnost nežádoucí, se navíc nechávala "odvolat" nahrávkou s varovnými signály. Výzkum tedy splnil očekávání, nebyl však dokončen, protože Heinz Meynhardt bohužel v roce 1989 ve věku 54 let zemřel. Jeho dílo je přesto úctyhodné - několik knih a 32 filmů. Na jeden z úryvků (v německém jazyce) se můžete podívat [zde](#). **-ah-**

Podrobnější verze článku s dalšími ukázkami z knihy viz [zde](#).

Srpnová parna Jirky Wagnera

Málo platné, ale jestli člověku ze školních prázdnin něco utkví v hlavě, tak jsou to letní parna, která navozují tu dětskou radost z koupání v řece či v rybníku. V starých pranostikách se dny na přelomu července a srpna nazývaly *psí dny*. To pojmenování ale nesouvisí s poleháváním venkovských psů s vyplazenými jazyky ve stínu, nýbrž pochází od Římanů, podle (tou dobou zvláště viditelné) hvězdy Sírius – neboli Psí hvězdy. *Psí hvězda vzbuzuje vedro*, věděl již J. A. Komenský.

Strniště, ranní chladna, ale také sálavé polední žáry. A mezitím zase bouřky. Léto vrcholí a dozrává.

STÍN. ZNAVEN SEDÍM.

*Jen mouchy mají pořád
něco na práci.*

(zahradní stůl)

DORÁŽEJTE SI,
vosy,
jak chcete.
Se mnou
pít nebudete!

HROMY VZDÁLENÉ.

*Půlnoční blesky v mracích
z okna spatřené.*

HORKOU ULICÍ

*přeběhl deštík.
Krátce.
Jak vůz kropicí.*

SRPNOVÉ NOCI

*v Bořené Hoře.
Těch hvězd!
Nechybí žádná.*

VEDRA NÁS TRÁPÍ.

*V modravé výši
místo mraků
jen čápi.*

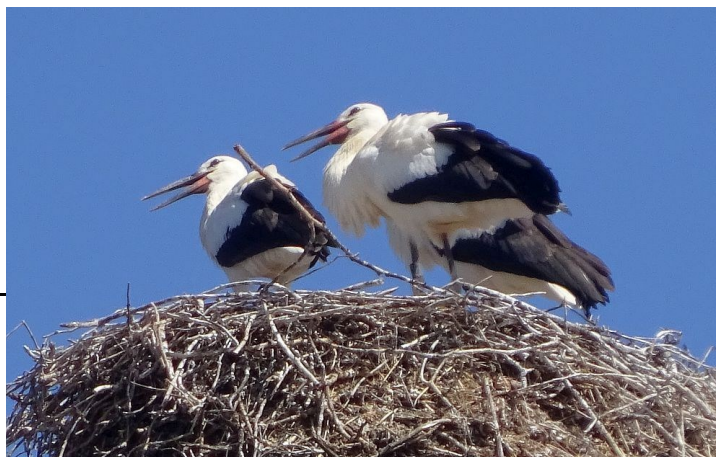
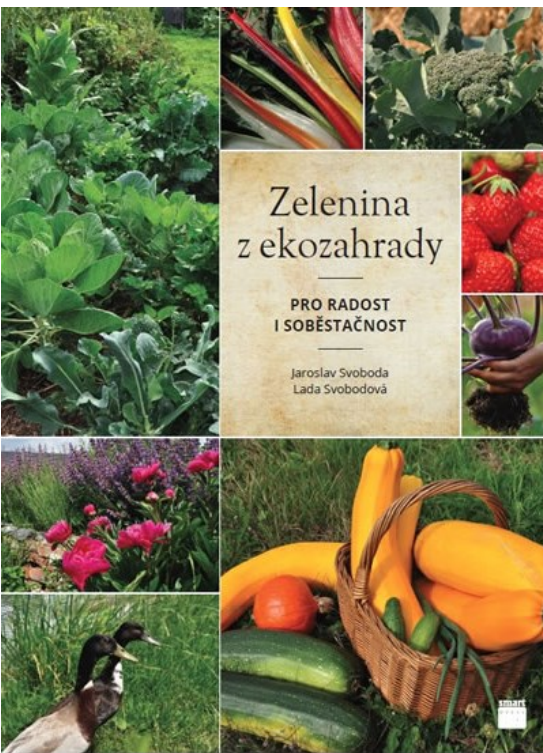

Foto Jiří Wagner

Zelenina z ekozahrady

Již deset let uplynulo od vydání průlomové knihy Jaroslava Svobody - Komplettní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku (viz [Kompost č. 6/2017](#)). Ta se stala jakousi národní mutací celosvětově uznávaných bestsellerů Seppa Holzera nebo

Tobyho Hemenwaye (viz [Kompost č. 5/2019](#)). Pokud jste příznivci přírodě blízkého zahradničení, a to na jakékoli úrovni, patrně jste zaznamenali vydání objemné knihy (encyklopedie?) manželů Svobodových Zelenina z ekozahrady - s podtitulem "pro radost i soběstačnost". V loňském roce tak bylo tímto způsobem navázáno na vydání Komplettního návodu... formou praktické a čtivé učebnice, která se zaměřuje na ekozahradničení zejména z pohledu užitkového - tedy víceméně na samotné pěstování zeleniny a dalších plodů.

Tento styl a zaměření je určitě v dnešní době trefa do černého, protože spousta z nás se patrně přestávala ve změní mnohdy protichůdných a veskrze teoretických informací v této oblasti ztrácet. Zelenina z ekozahrady se hravou formou zaobírá přírodním zahradničením bez zbytečných definic a složitých návodů. Z knihy je cítit vysoká úroveň možné improvizace, kombinací a aplikovatelnosti pro jakékoli podmínky. Nedělá ze zahradničení vědu, ale příjemnou zábavu plnou překvapení. I když pro manžele Svobodovy se tato činnost stala životní náplní a je to z každé stránky cítit. Komplettní poučení o ekozahradách tak v další rovině vytváří i otevřený příběh respektující sílu přírody a její přirozené koloběhy.

Mnoho ostatních teoretických pramenů, možná i kurzů, se potýká s jednou

zásadní slabinou. Začínají problematiku rozebírat tak nějak odprostřed; a člověk, který v ní není zběhlý nebo nedisponuje základy ze svých dřívějších snah, může být brzy ztracený. V tomto případě se však podařilo vytvořit text stravitelný a pochopitelný i pro úplné začátečníky. Tomu napovídá i řazení hlavních částí. Co je však podle mého názoru úplně nej, je fotografický doprovod. V knize naleznete přes tisíc fotek - všechny autentické přímo ze zahrady Svobodových. To, co je v ostatních publikacích bez hlubších znalostí těžko představitelné, tady nejen dává smysl, ale také se snadněji pamatuje.

Alfou a omegou správného přírodního zahradničení je založení záhonu - zde samozřejmě první část knihy a velmi praktický návod k základním druhům a způsobům zúrodnění vybraných pozemků. Pokračujeme představením nejběžněji praktikovaných forem pěstování, řeč je zejména o "bezrytí", likvidaci plevelů přírodními způsoby, posloupnostech plodin a hlavně o polykulturách. Střední část knihy patří představení konkrétních plodin a jednoduchému popisu způsobů jejich produkce. A také popis konceptu "záhonoviště", tedy jakési přírodní zahradničení ve velkém, pokud disponujete dostatkem prostoru. Následují některé specialitky - tvorba letní kuchyně, venkovní koupele, kamenných zídek... Část druhé poloviny knihy pod taktovkou Lady Svobodové řeší použití jednotlivých plodin v kuchyni a dotváří tak uzavřený kruh odpověďmi na otázku "co všechno se dá jíst?", "jak to upravit a skladovat?". Krátkými odbočkami jsou texty o využití zahradní drůbeže a přirozeném krmení psů. Pomyslným shrnutím nabytých vědomostí je pak kalendář průběhu roku se zaměřením na praktické činnosti v jednotlivých měsících.

Zelenina z ekozahrady se vám možná bude zdát na první pohled jako náročné a dlouhé čtení. Opak je pravdou. Díky své přehlednosti a srozumitelnosti se můžete kdykoli vracet ke konkrétním kapitolám a návodům. Správným směrem vás naladí také krátká filozofická zamyšlení a postřehy, které odpoví na jednu zásadní otázku - "proč bychom se vůbec do něčeho takového měli pouštět, když si můžeme všechno nakoupit v marketu?". -jj-

"... Je půlnoc kopřiv a půlnoc kopru..."

Srpen je měsícem návratů z prázdninových cest. Je dobou, kdy je nám líto opustit to všechno hezké, co jsme v létě zažili a co už, kdo ví, pro nás třeba už nikdy nebude. Bude to tu pro jiné, a ať se loučíme jen s dobou volna, nebo se, podobně jako básník František Hrubín, ponoříme do myšlenek ještě vážnějších, osudových, dobrý pocit bývá silnější než smutek - a to je dobře. Však také pan Hrubín ty verše, které mám na mysli, pojmenoval vlídným názvem "**Zpěv lásky k životu**" a zakončil je přes veškerou jejich nostalgii optimisticky.

*Jednu vás opustím, modré hladiny vod,
vás, kopce, k horám tam v dálce nizoučký schod,
vás, noci srpnové, k dávným milenkám zvoucí,
vás, lípy s bzučivým rouchem, lučiny skvoucí,
divizny, proti nimž chudnou plápolý svíc,
jednu vás opustím navždy, nebude nic.*

*Pro mne nic nebude, slunce zpod mračen léta
však rozpeří svůj jas v krásné končině světa...*

*... dál budou chocholem olší potřásat břehy,
běžící za řekou, kde jsem sníval pln něhy,
dál moře Mléčných drah budou kypět a z pěn
snílkové budou tkát nový kosmický sen
a oči hvězdáren hloub se, ještě hloub vnoří
do noci bezedné, mágům zrcadla zboří...*

*... kéž slyším blíž a blíž, a všechen lidský rod,
oceán budoucna šumět, z něhož kéž všechnu
širokou volnost svých dětí zhluboka vdechnu!*

Kdysi jsme měli tuhle báseň v čítance a líbila se mi. Naší generaci byl určitý patos vlastní. Ten trapný, oficiální, nám vadil, zato ale upřímná osobní vyznání tehdejších autorů jsme obvykle přijímali s porozuměním. Tím spíš, že jejich oslavné zpěvy bývaly v jiných jejich dílech (nebo dokonce i v těch samých sbírkách) vyváženy verši přemýšlivými, svědčícími o opravdovosti úmyslů toho kterého klasika. Třeba taková "**Romance pro křídlovku**", to rozhodně není žádná agitka, a i když někdo ji má spojenou s nechutí k povinné školní četbě, jiní ji i Františka Hrubína upřímně obdivují. Patřím mezi ně a mít k tomu víc možností, četla bych si v těch starých, ohmataných svazcích každou chvíli. I filmy z archivu bych si pouštěla, protože mi připadají jako ukázka toho, že lze atmosféru knížky do filmu sem tam opravdu dobře převést, a to dokonce i v případě veršů (viz například [zde](#)). Času se nedostává, ale paměť mi v tomhle směru ještě docela slouží, a tak si toho spoustu můžu přeříkat nebo

Foto -ah-

„přehrát“ v duchu. Teď v srpnu je na to ta nejlepší doba – doba kopřiv a kopru, který voní v zahrádkách a v noci „promítá na černou oblohu své zlaté okolíky...“ A jak je to dál? Však víte sami: „... Sedím v okně a bdím...“ **-ah-**

Delší verze článku s dalšími ukázkami viz [zde](#).

Listovka

Výlety

„Sádlo na chleba/ do vlasů kvítí/ víc už netřeba,/ může se jít...“ zpíval kdysi Jiří Suchý. Tak o těchto výletech řeč nebude. Bude řeč o výletech ptačích, jmenovitě o výletech rehků z hnízda.

Před časem si rehkové oblíbili trám verandy naší zahradní chatky jako své bydliště – a na stejném místě pak léta setrvali.

Ilustrační foto Marcela Rejková

Klidně si vybrali místo nade dveřmi a nenechávali se ani příliš rušit. A tak jsem měl možnost často pozorovat, jak rehkové stavějí na jaře hnízdo, jak vylíhlý rehčí dorost roste a sílí.

Ale jenom jednou se mi podařilo být při tom, když malí rehkové vylétali ze svého hnízda. A o ten zážitek (viděný z okna chaty) se chci s vámi podělit. Předně: žádný chaos, ale organizace. Jednoho letního dne rehčí maminka (rehčí tatínek u toho kupodivu nebyl) usoudila, že nastala ta správná chvíle: zaujala strategické místo na keři naproti hnízdu a začala výlet mláďat dirigovat svými příkazy. Ale žádný hromadný úprk z hnízda, to by organizačně nezvládla - postupně jeden po druhém. I z hlediska bezpečnosti: co kdyby se třeba objevila nějaká kočka. A tak se nejprve z hnízda vykulilo na trám první mláďe. A za mamčinu čírikání se odvážilo sletět dolů. Neobratně - i s třepetajícími křídélky to byl spíš šikmý pád. Bezradně přistálo na trávníku. Ale maminka dále povzbuzovala, přidávala

rady. *Fid- tek- tek*. Několik nepříliš zdařených vzletů, ale po pěti minutách se už malému rehkovi podařilo, byť ještě trochu nejistě, vzlétnout na větvíčku keře, kde byl v relativním bezpečí. Teprve potom se vydrápal z hnízda další mladý rehek. A celá ta procedura se za matčina dohledu opakovala. A tak postupně všech pět mláďat. Po půlhodině bylo hotovo. Hnízdo se vyprázdnilo a mladí rehkové se do něj už nevrátili. Vylétli z rodného hnízda do světa - a jestli neumřeli, lítají v něm dodnes.

Jiří Wagner

Fotominifejeton - O tom, že to jde

Motorové sekačky rád nemám. Pro tu jejich bezohlednost k trávě i pro to, že se někde vedle mě rozeřvou zrovna, když chci naslouchat tichu nebo zpěvům ptáků. Ale tuhle sekačku беру na milost. Aspoň, že dokázala nechat na té louce také něco pro hmyz, ptáky a jinou drobotinu a že to udělala i esteticky.

Na fotce je loučka naproti vchodu do strakonického letního kina. Staří latiníci říkali: *Verba movent, exempla trahunt*, neboli *Slova nabádají, příklady táhnou*. V tomto případě – kéž by! Jiří Wagner

Foto Jiří Wagner

Zdraví a strava

Prázdninový dárek

Již od samého začátku vydávání našeho časopisu vás v této rubrice zásobujeme recepty zdravé a rostlinné kuchyně. Za těch téměř osm let se jich tu vystřídal již pěkných pár stovek. Nejčastěji (tedy vlastně v sezóně říjen - květen) se jedná o zbrusu nové recepty, které se objevují na kurzech zdravého vaření. Ty (stejně jako náš časopis) odkroutily letos osmou sezónu a vypadá to, že neutuchající zájem o ně otevře sezónu další.

Foto Jakub Čimera

Recepty, které by možná někde zapadly nebo by bylo složité sehnat je všechny dohromady, jsem naštěstí poctivě ukládal do jednoho textového souboru. A s těmi letošními už je to hodně přes 40 stran textu. Řekl jsem si, že by byla škoda nechávat si to všechno pro sebe. A tak pro vás mám jeden malý prázdninový dárek. Pod [tímto odkazem](#) je k dispozici moje „kuchařka“. Dělejte si s ní, co uznáte za vhodné. Ale největší radost budu mít, když si z ní občas zkusíte doma něco uvařit. Jedná se o přehled veganských receptů z běžně dostupných surovin. Kurzy se většinou zabývaly jedním konkrétním „tématem“, záběr je tedy poměrně široký. Internetové kuchařky mívají většinou filtrování podle surovin, tady vám určitě postačí klasické vyhledávání klíčových slov v textu. Recepty jsou řazené do klasických hlavních skupin. Místy na sebe navazují recepty z různých oddílů (marinády, omáčky vhodné ke konkrétním jídlům - vyhledáte opět klasicky podle názvu).

Na závěr jedna malá osobní poznámka. Čas od času se lidé ptají - „a co teda jako vegan vlastně jíš?“ Těžko odpovědět jednou větou. Tahle kuchařka tedy může být zčásti i odpovědí na tohle tázání. Může být pomocnou rukou lidem, kteří se rozhodli, že už nebudou způsobovat zbytečné utrpení a smrt

tak krásným tvorům. Nebo prostě jednomu inspirací pro všechny, kteří jsou zrovna někde „na cestě“. Jak daleko - to není podstatné. Každé jídlo se totiž počítá. A to také proto, že i jedno jídlo může napáchat hodně zlého; minimálně pro to konkrétní zvíře, kterého se týká. Budu si přát, aby lidí, kteří si tohle nejen uvědomují, ale možná i na úkor svého vlastního pohodlí se s tím rozhodli něco dělat, stále přibývalo. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Jiří Wagner, Eva Legátová, Jaroslava Kovářová, Eva Hemmerová, Florián Pešek, Jakub Hromas, Irena Malotová, Simona Šafarčíková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE